

atha pañcamampūraṇam

kaṁṣa-vadha-kathā

[1] atha śrī -kṛ ṣ ṇena bhāsamānāyāśrī -vraja-rāja-sabhāyāmpunaḥ prātaḥ-kathā, yathā—

[2] snigdhaḥ ha uvāca,— atha rajanir ajani; prajātāyāṁca yasyāmbahu- śivāyamānā śivā śrī -kṛ ṣ ṇamprati śivā jātā, kaṁṣamprati sphuṭ am aśiveti sthite tasyāṁrajanyāṁsvapna-jāgarayos tasya mahā-bhaya-jananyāṁvyatī tāyāṁsa punar dambhī gambhī rammalla-lī lārambhaṁsambhṛ tavān | tataś cālāṁkṛ tānāṁcālāṁkṛ tānāṁca śubhra-maṁca-prapañcānāṁ adhimadhyam-adhyastamraṁga-sthalambhrājamāna-citra-viracanambabhrāje | vidyud-bhrājamānā d abhra-śarad-abhrāṇāmtā rakitamnabha iva |

[3] tatrāpy unnatatama-maṁcam aṁcan kaṁṣaḥ svayam akhila-durjana-rājāvataṁsati sma | tat tu rājādhipatā-garva-grastatayā sambhavad api trastatāyāṁ eva paryavasyati sma | tatra ca—

akrūrānakadundubhī yad akṛ ta sve maṁcāke prāntayoḥ
paurī ṇāṁgaṇa-bhāji devaka-sutāṁnandādikān dūrage |
kiṁca dvāri gajaṁdadhe kuvalayāpī ḍaṁniḥ gra-sthale
mallān kūt atayā sa bhoja-nṛ patis tasmān na kaḥ kṣ ubhyati? ||1|| (śārdūla)

tatra ca—

kaṁṣājāyāsī d yad vādyam atra malla-kalocitam |
tad eva maṁgalamjajīṭṭe prasthāne rāma-kṛ ṣ ṇayoḥ ||2|| (anuṣ ṭ ubh)

[4] atha tayor nija-tad-anargalatā-vyañjanāya svayam anāgamyā prathama-prasthāpita-sthavira-gopa-vargayoḥ kṛ ta-prātaḥ-kṛ ti-sargayor yadā raṁga-pura-dvāra-pura-pradeśa-praveśaḥ samajani | tadā tu loka-kolāhalata eva sarvas tat kalayāmāsa |

[5] tataś ca sadotkaḥ aṁmadotkaḥ aṁgalatkaḥ aṁnago vā nāgo veti nirṇinī ṣ atāṁkṛ ta-vrī ḍaṁni kuvalayāpī ḍaṁniṣ pī ḍayitum aṁśukam āpī ḍaṁca dṛ ḍhī kurvann agraja-sakhi-vraja-kṛ tānuvrajanāḥ suretara-mardanaḥ svayam agresaratāṁ avāpa |

snigdhā nyaṣ edhan ye tatra girā svamśatras tathā |
ubhayāṁs tān smitenaiva paśyan dvipam agād dhariḥ ||3|| (anuṣ ṭ ubh)

[6] tataś ca śrī -hariṇā—

tad-vartma-prārthanamtat-kupita-gajam api prārdanamtan nijāṁga-

syābhī kṣ ṇāntasya śuṇḍā-rada-pada-valanaṁtat tato mocanaṁca |
tat-pucchākarṣ ṇāntad-bhramaṇam abhimukhī bhūya tat-tāḍaṇaṁtat
vidrutya drāk patitvā drava-bharam anu niṣ pātanāmsaribhramayya ||4|| (sragdharā)

tad-dadbhyā mvaṁcitābhyā mṁkṣ iti-hati-valanāt kṣ obhaṇaṁtat punaś ca
pratyāsadyāgra-hasta-grahaṇa-racanayā sraṁsanāmbhūmi-pṛ ṣ ṭ he |
tad-varṣ mā kramya tat-tad-daśana-vighaṭ anamtena tad-ghātanāṁca
draṣ ṭ ṛ n sindhos taraṅga-pratimam anayad unmajjanaṁmajjanaṁca ||5|| (sragdharā)

hastinaḥ kathite ghāte hastipāṁtat-kathā vṛ thā |
malle kṣ uṇṇe tu tat-sthānāmyūkānāṁtat kim ucyatām? ||6|| (anuṣ ṭ ubh)

[7] tadā cāyamviśeṣ aḥ,—

paryaṭ an naṭ a evāyamsiṁha eva sa sarīharan |
bhindan bhiduram eveti kariṇā harir aikṣ yata ||7|| (anuṣ ṭ ubh)

hatvā nāgamdanta-yugmaṁgr hī tvā
bhrātre prādāt kaṁsa-śatrus tad ekam |
eko nirmāty āvayor yad yaśas tad-
dviṣ ṭ haṁdiṣ ṭ aṁsyāt samantād itī va ||8|| (śālinī)

kuṅjaramharir aghā tayad balo'py
atra rakta-mada-bindubhiś citaḥ |
pāripārsvikatayā tad-antike
cchāyayeva yad asau tadābhramat ||9|| (rathoddhatā)

[8] tad evaṁgī r-vāṇā api yad bṛ ṁhita-vāṇād bhayam ayamānās tata eva kila śaśvad asvapnān
nāmnāpy asvapnā jātāḥ | so'yamkuvalayāpī ḍaḥ karī dāna-vāri-varī yān api dāna-vāri-kṛ ta-
dānam āptavān iti te punar lekhā vismayena lekhā ivāsan | tatra ca sati kaṁsamprati sahasā
na kaścana bhiyā śaśaṁsa |

[9] tad anu ca—

pūrvāha-luṇṭ hita-nṛ pāṁsuka-śobhitāṁsū
sadyo-vighātita-mahā-gaja-danta-pāṇī |
tad-rakta-dāna-racitāṅgāda-kaṁkaṇau tau
tāḍṅ-ganair viviśatur nṛ pateḥ purastāt ||10|| (vasanta)

śauryam eva puruṣ asya bhūṣ ṇaṁ
yatra heyam api yāti geyatām |
danti-rakta-mada-bindavas tanuṁ
kaṁsa-saṁsadi tayor arūrucan ||11|| (rathoddhatā)

dviṣ anto bhī ṣ māṅgāndadr̥ śur ajitamtarhi puratas
taṭ asthā madhyasthampraṇaya-manasaḥ śarma-vapuṣ am |
viśeṣ am̐trāpi sphuṭ am adhiyayus te bahu-vidham
yathā bhāvas tadvad yugapad ayam uccair vibhavati ||12|| (śikharinī)

varṇyam̐tad vā kiyad iha bhavet tasya mādhurya-varyam̐
jī vat-karṣe'py atha sadasi yad vanditamloka-lakṣ aiḥ |
tejas tad vā katipayam itaḥ kathyatāmyatra magnam̐
prāṇantaṁtam̐ tam iva surā menire bhoja-rājam ||13|| (mandākrāntā)

[10] athā gatau ca gr̥ hī ta-mṛ ṇāla-nāla-hasta-hastināv iva dhṛ ta-danti-dantau br̥ had-
urasvantau so'yam eva kim iti sāvahela-śarṣanena karṣam̐vilokya tau ślokya-caritau
tam̐ ṣ ṭ ha-deśa-parām̐ ṣ ṭ am̐kurvantau tata ito dṛ ṣ ṭ i-visṣ ṭ im̐cakraṭuḥ |

[11] tataś ca parivṛ tya śrī -hariḥ punar aho apaśyat tri-divasya vartmārdham evānu-
vartamānaḥ so'yam̐vartate, tasmāt tatra prasthāpanam̐ asya nātidūrāvasthāpanam̐ iti
hasitvā sakhibhir̐ akhilaiḥ saha lasitvā ca parasparam̐param̐vṛ ttam̐vartayāmāsa |

[12] atha sva-hata-gaja-rakta-raktatayā pralaya-kāla-kāya-vyakta-nī la-lohitāyamānatā-
pātrasya gātrasya vilokana-mātrataḥ prāpta-tejo-dhvanisam̐kanisam̐kav imāv iti
śarṣantam̐pārśva-vartinaḥ procuḥ,— etav eva tau iti |

[13] karṣa uvā ca,— anayoḥ karayoḥ kimdṛ śyate? gātram̐vā kena citra-pātram̐
kṛ tam?

[14] sarve'py ūcuḥ,— kuvalayāpī ḍasya dantāv ivāvakalyete gātram̐ca tad-rakta-raktam̐
bhavet |

[15] karṣaḥ sa-sairambha-dambham̐ uvā ca,— hariḥo! ar̐ho-valitā dvayam̐ api vā ṇ
mātra-pātrāyamānam̐ idam̐ asambhavam̐ |

[16] atha punar adattottareṣ u bhayottareṣ u ca teṣ u svayam̐ eva tayoh̐ prabhāvas tam̐
bodhayāmāsa | yataḥ,

yadi tvam̐re karṣa svayam̐ asi balī tarhi dhig amum̐
katham̐dvāre nāgam̐kalayasi na tatra svaka-vapuḥ? |
radābhyām̐sa śreyān̐ iti yadi tad āvām̐ iva katham̐
na tau gr̥ hnāsī ti dhvanitam̐ amukābhyām̐sva-kalayā? ||14|| (śikharinī)

[17] tad evam̐sati—

so'yampūtanikām ahan śakaṭ akamvyāvartayat taṁmarud-
daityaṁprārdayad arjuna-dvayam api prārdat tad ity ādikam |
śrī mad-gokula-kelim asya kalayan lokaḥ purā paśyatas
tān tarhy ārdayad adya cārdayati bhoḥ paśyāparān śrī ṅvataḥ ||15|| (śārdūla)

[18] tatra ca nayanayor vistāraṇayā tābhyāntayoh sakalam api rūpamyugapat pātum
iva varṇanā-rasa-rasanāyāś cālanayā nikhilam api mādhuryamleḍhum iva tal-lābha-
parva-garvataḥ sphuṭa-nāsā-put ayoh phullanayā tābhyāmsamastam api saurabhyam
abhyantare praveśayitum iva muhur apy astābhyāṁhastābhyāṁnirdeśanayā tābhyāṁ
sāṅgam apy aṅgam āliṅgitum ivehamāne sukhamca sacamāne sura-nara-sarge
śabdāyamāne ca citra-vāditra-varge sarveḥ āṁmukhataḥ sarva-sukhada-stutiḥ
prastutim avāpeti |

[19] sa eṣa tat-prabhāva-viśeṣaḥ śaśvad bhāvanām abhibhavan vibhavati sma | yatra
kaṁsena yuddhāya pūrvam eva preritā viparīta-vāditāyām api mallāḥ stutāv eva
paryavasitāḥ |

[20] tathā hi— tad evaṁsthite krūra-dhāmā cāṅūra-nāmā śaśaṁsa; yatra he nanda-
sūno! he rāmeti nirādara-pitr -nāmnā vinā ca tan nāmnā sambodhana-dvayam anyathā-
bodhanāya pravartitam api sarasvatyā tad-vāg-indriyamstuty-artham eva nartitam
āsīt | he pitr -nāmnā sva-nāmnā ca sucarita-samudācāra-kumāra-dvayatayā
samānāvātāra! śrūyatām iti |

[21] śrī -kṛṣṇaḥ sa-smitam uvāca,— kāmam ājīpyatām |

[22] cāṅūra uvāca,— bhavator bhāga-dheyamcetasī kiyad ādheyatām āpnotu |

[23] śrī -kṛṣṇa uvāca,— kīdṛśam?

[24] cāṅūra uvāca,— te'mī mahārāja-caraṇā bhavator anugrahamaya-didṛkṣācaraṇā
virājante iti |

[25] śrī -kṛṣṇa uvāca,— satyam, kiṁcid asmat-kṛtyāmpunar upadiśyatām |

[26] cāṅūra uvāca,— saṅgatam evedāmbhavataḥ saṅgīṅṅam | tathāpi yuvayor itaḥ
śaśvat-parāṅmukhatā nāsmān sukhayati |

[27] śrī -kṛṣṇa uvāca,— vayanvanecarā narā na rāja-gaṇe gaṇeyānāmnī tim unnī tim
ānayāmaḥ | samprati tu bhavad-upadeśam evānusrantaḥ sa-deśa-rūpam ācariṣyāmaḥ |

[28] cāṇūra uvāca,— samprati yuvāṃprati rāja-varya-caraṇā yad ādiśanti, tat punar ācaryatām |

[29] śrī -kṛ ṣ ṇ ḥ sa-vinayam ivāha sma,— malla-tallaja! yathā-yatham ādiśyatām |

[30] cāṇūra uvāca,— asmābhiḥ saha bhavantāv atha krī ḍā-sukham anubhavantāv iha bhavatām |

[31] śrī -kṛ ṣ ṇ a uvāca,— bālānām asmākaṃkrī ḍāvalocanamrājāṃmrocanam eva, kintu yuṣ mābhir iti śocanam eva pratipadyate | tasmād bhavatām eva tad idam upahāsa-prakāśanam, na tu tatra-bhavatāmraja-vibhavatām upapadyate |

[32] cāṇūra uvāca,— rāja-caraṇebhya eva śape | rājāṃm eveyam ājāṃ |

[33] śrī -kṛ ṣ ṇ a uvāca,— katham iva?

[34] cāṇūra uvāca,—

bālas tvaṃna hi pūtanādi-dalanād āsī r na vāvidyathāḥ
pauganḍaḥ kṣ iti-bhṛ d-vidhāraṇa-mukha-krī ḍā-kula-vyāpṛ te |
naivāyamghaṭ ase kiśora iti ca pratyakṣ a-dig-dantivad
danti-prārdanatānta-karma-racanād rājāṃs tataḥ kautukam ||16|| (śārdūla)

[35] ayaṃtu tava jyāyān pralambādyā lambha-karmaṇā jyāyān eva |

[36] śrī -kṛ ṣ ṇ a uvāca,— vṛ thāsmad dveṣ ād eva pāpāt teṣ ām anyathāpattir jā tā , parvataś ca labdha-makha-parvatayā śataparva-pāṇer garva-kharvaṇārthamsvayam eva tathā jātaḥ | svayaṃtu vayanīyathāvad eva sarvathā vartāmahe | dhanur api purātanatayā purā ghuṇākī ṇam iva jī ṇamvahadbhir dūrād vikī ṇatayā svayam eva dī ṇamśat sparśa-mātrāt viśī ṇamjātam | kuvalayāpī ḍaś ca pī ḍayitumdravann apadravantam mān anāsadya sadyaḥ pṛ thivyantar dantāv avagā ḍhāv ācaranīṣ tāv ākraṣ ṭ unīma śaśāka, paraṃtu praghaṭ yamānatayā truṭ y-antāv eva ghaṭ ayan sva-prāṇān api vighaṭ ayāmāseti | tatra tatra śī ghratāghrātālokena lokena punar aham eva tatra kāraṇatayā ghaṭ ayāmāse | tathā hastipā api tad adhastād dhastim āpannā eva vipannā iti mānyathā manyathāḥ |

[37] cāṇūra uvāca,— bhavatānucitam eva saṃkucita-cittī bhavatā tad idam apalapyate | rāja-mahāśayās tu tatra tatra na jātanuśayāḥ, pratyuta cirāya nijāntika-sthāpitānāṃgarvitānām garva-damanārtham eva tatra prasthāpitānāmteṣ āmvr thā -kṛ ta-pālana-viśeṣ ānāṃparī vartād bhavantāv eva kevalāv ātma-balāya kalpayitum icchanti |

[38] śrī -kṛ ṣ ṇa uvā ca,— tad atī vāsmākaṁvismāyakambhāgyam | kintv ātmanā tmanaḥ stutyā prastutyā lajjāmahe | yad etaṁśrī -mahārājam indrapadam api prāpayitumsevāṁ kariṣ yāmaḥ | tathāpi malla-vidyāyāṁna vayanḥ ta-vidyā iti saṁkucati cittam |

[39] cāṇūra uvā ca,— etad apy apalapitaṁvṛ thā mā kṛ thāḥ | yac chrutaṁviśrutam idam | gopāḥ khalu go-pālanamkurvanṭaḥ sadāsmākaṁvidyāṁ abhyasyantī ti | tasmād akapaṭ atayāsmābhir yuṣ mābhir api rājāṁ ājāṁ pālanī yā, na tu cālanī yā |

[40] śrī -kṛ ṣ ṇa uvā ca,— tathāpi vanyānāṁ asmākaṁna dhanyā tad vidyā vidyata iti sadyas tāvad yuṣ mac chiṣ ṭ im ācarantaḥ svayaṁrājāḥ saṁjāpanāya ca sampatsyāmahe |

[41] atha tad etat paryantaṁdantaṁsantanya danti-danta-dvayamkaṁsa-puratas tad-vakṣ aṁ va maḥ ṣ u śaṁkuvan nikhanya muṣ ṭ ikena muṣ ṭ i-prahāra-hata-pralambāś cāṇūreṇa cānūru-vihagānuja-vāhanaḥ sasaṁja | labdha-bala-praśastinā mahā-hastinā bhinavatayā dī vyad-divya-siṁha iva | tatra ca—

hastāhasti bhujābhujī prathayator aṁghry-aṁghri cābhun mahaj-jānūjānu kaṭ ākaṭ i prathanayā krodhaḥ samudbuddhavān |
muṣ ṭ āmuṣ ṭ i talā tali prathamakaṁyac cānyad āsī t taylor
yuddhamtad dhari-mallayor bahu-vidhambuddhamkiyat kalpatām ||17|| (śārdūla)

kiṁtu cāṇūrakamḥ ṣ ṇaḥ kāmapāś ca muṣ ṭ ikam |
hasta-rodhamdadhat kaṁse śvāsa-rodhamvinirmame ||18|| (anuṣ ṭ ubh)

ekam tatra babhūva citram akhila-jānātidūramyathā
sāṁgamsvāṁgam akars i yarhi hariṇā vinyāsi tad yarhi ca |
vyātyāsaḥ sphurati sma tarhi balavan malle tu kimcāsphurad
dūrād apy asakṛ t pari-pratinidhir ghātādikānāṁvidhiḥ ||19|| (śārdūla)

satyaṁprāharatāṁmallāv api mādhava-rāmayoḥ |
javād bṛ ṁhayamānau tau na tu tal lakṣ yatāṁgatau ||20|| (anuṣ ṭ ubh)

[42] tad evaṁsthite tat-prabhāvam ananubhavatām anubhavatām api kaṁsaṁpraty eva doṣ a-śaṁsanam āsī t | tatra pūrveṣ u mallānāṁ api yathā— tatra cā dau teṣ āmbhāvaneyam,—

etau syātāṁsuṣ ṭ hu bālau baliṣ ṭ hau
kiṁtu śreṣ ṭ hāṁmalla-vidyāṁna vittaḥ |
tasmāt kasmād bhūbhṛ d asmān mṛ dhe'smiris
tad-vidyānāmpāragān vā niyukte ? ||21|| (śālinī)

[43] ante tu—

jñā tvāpy uccais tāv imau malla-vidyā
śāstra-jñānām ādi-vijñāna-vijñāu |
hā dhīnmaudhyād eva kaniṣṭhāsmān
etad yuddhe bhīruko'pi nyayukta ||22|| (śālinī)

[44] tathānyeṣā m api nārī -pracurāṇām akrūrāṇāmkaniṣṭhāya doṣa-śāntanam yathā—

kva mallā vajrādri-pratima-vapuṣaḥ kvāti-mṛdulāv
imau bālau tasmād iha yad anumantīn dhig adhipān |
kathamvā te nindyā na khalu vayam asmin sadasi ye
satāmdviṣṭe dṛṣṭiṃsakutukam ivāmī vitanumaḥ ||23|| (śikharīṇī)

dhig asmat-puṇyānyat katham api harer vīkṣaṇa-lave'
py abhūd utpāto'yaṃprāṇayi-janatā-rākṣasa-nibhaḥ |
vrajan vanyāṃprātar vrajam api viśan sāyam amukaḥ
sukhānyāsāṃstrīnāmvahati vara-puṇyāḥ param amūḥ ||24|| (śikharīṇī)

dhig asmān yāḥ kaniṣṭhād bhayam anusṛtā nāma ca hareḥ
samarthā vaktumna vraja-vara-dṛṣṭas tāḥ kati numaḥ |
sadā yā gāyanti sva-graha-bahu-karmaṇy api guṇānī
tadīyān śāsvat tad dṛḍhi ca viharanti pratipadam ||25|| (śikharīṇī)

kasyātulāṃphalam idānyad amuṣya rūpaṃ
lāvaṇya-sāram asamāsvata eva siddham |
ekānta-dhāma vibhūtāyaśasoḥ samantād
dṛgbhiḥ sadā nava-navābham amūḥ pibanti ||26|| (vasanta-tilaka)

tāsāṃpremṇaḥ parama-mahimā śakyate kena vaktum
paśyāsmākaṃtam anugatavac cittam etad vihāya |
yad govindaḥ śrama-maya-rucāpy eṣa sarvasya cetaḥ
karṣaty arvāg api tad anugaḥ suṣṭhu saṅkarṣaṇākhyāḥ ||27|| (mandākrāntā)

kruddhaṃsātrum abhidravann api hariḥ smerān anābje rasol-
lāsād gharma-jalāṃdadhad vilasati svāṃsaumyatām atyajan |
yad rāmaḥ sphuṭa-śoṇa-netra-vadnas tat-kopataḥ śobhate
tac cāsya prakṛtir yad eṣa sa hareḥ sākṣāt pratāpānalaḥ ||28|| (śārdūla)

ete śrī-vasudeva-nanda-valitāḥ śrī-devakī-saṅhatāḥ
sarve sādhu-jaṇāś ca mādṛśa-girā dīptāntara-jvālayā |
yasmāt tīvra-nibhālanāṃvidadhataḥ kṣubhyanti kaniṣṭhe muhus

tasmād asya vināśa eva ciratā-bhānamvinā setsyati ||29|| (śārdūla)

[45] atha tat-prabhāvam anubhavatāmkarise doṣa-saṁsaṅgaṁ yathā—

so'yaṁmūrkaḥ svāntare bhī ta eva
nyāsthan mallān yaḥ purastān murāreḥ |
yadvad vyādhaḥ ko'pi saṁgopitātmā
siṁhasyāgre nyasyati grāma-siṁhān ||30|| (śālinī)

yaḥ pūtanādi-balam asya nināya nāśaṁ
yaḥ śakra-garvam api kharvayati sma sarvam |
yaḥ sarva-sarjakam amūmuhad ūha-varjaṁ
tambhoja-rāḍ abhibhavan kila bāḍham ī ṣ ṭ e ||31|| (vasanta-tilaka)

kva kṛ ṣ ṇaḥ sva-prakāśātmā malla-saṁghaḥ kva tāmasaḥ |
yuddhampāsyaṁnayoś citraṁtejas timirayor iva ||32|| (anuṣ ṭ ubh)

saṁgharṣ e'pi mithaḥ spr ṣ ṭ ir nekṣ yate kṛ ṣ ṇa-mallayoḥ |
ādyasya śakti-vaiśiṣ ṭ yāt tejas timirayor iva ||33|| (anuṣ ṭ ubh)

ucchūnatvaṁkṣ atajam api na prekṣ yate dveṣ i-gātre
daityārāter na yad udayate kaścid auddhatya-leśaḥ |
paśyāmuṣ ya dviṣ ad abhimukhaṁvī rya-varyāṁviṣ ābhaṁ
bhedaṁbhedaṁdviṣ i nikhilakāṁmarmā cūrṇaṁcakāra ||34|| (mandākrāntā)

sūkṣ āgnis tṛ ṇa-maṇḍale pavir age kumbhāṁgajaḥ sāgare
caṇḍāṁśus timire tathā mura-ripor nāmāpi sarvāṁhasi |
tadvan nanda-sutaḥ sa eṣ a vijayī raṁga-sthalāntar mahā-
sāra-sphāra-kadāṁga-saṁgha-balite malle puraḥ prekṣ yatām ||35|| (śārdūla)

atra kṛ ṣ ṇasya saṁgrāme dṛ ṣ yatāṁparamādbhutam |
cāṇūraḥ pī ḍyate tena bukkā kaṁsasya bhidyate ||36|| (anuṣ ṭ ubh)

mūḍhas tathāpy asau vajra-muṣ ṭ ibhyāṁharim ārdayat |
sa tābhyāṁhr di lagnābhyāṁsan-madāt pulakāṁdadhe ||37|| (anuṣ ṭ ubh)

[46] tad evaṁsa-paridevanāṁsa-devanāṁca loke vilokamāne,—

athāgrahī d dharir api taṁsakṛ d dhasann
abibhraman nabhasi ca yaṁnibhālayan |
uvāca dhīmṛ ta iti vāḍha-rī ḍhayāpy

apothayad bhuvī nṛ pateḥ prapaśyataḥ ||38|| (rucirā)

muṣ ṭ ikenāstayā muṣ ṭ yā tuṣ timlabdhavataḥ sa ca |
balasya tala-ghā tamyan prāṇa-ghā tam apadyata ||39|| (anuṣ ṭ ubh)

agre vyagratayā ṅga-saṅgham abhitaḥ samyag rayā t kampayann
ugrampaśyatayā kṣ i-yugmam asakṛ t kṣ iptī -kṛ tamkṣ obhayan |
rā ma-śyā mala-nā ma-kā la-dalitaḥ kaṁsasya vartmā diśan
drāṇmallaḥ sa sa lokam anyam agamad viśvatra citramdiśi ||40|| (śārdūla)

krī dā mṁkṛ tvā tha tābhyā mbaka-dalana-balau tatra vijñā ya nā ti-
pravī ṇā mntā v avajñā -valitam akiratā mṁkṣ auṇi-pr ṣ ṭ he yadā tu |
tarhy āgāt kūt a-nāmā ya iha śala-yutas tośalo yaś ca tamtam
sadyo vā mā ṅhri-hasta-praharaṇa-daliti -kṛ tya nṛ tyamvyadhattā m ||41|| (sragdharā)

[47] athā pareṣ ā mṁmallā nā mṁsamudāyena samamṁsamam api samudāyam kartumṁsamudāyam
eva menāte | [48] te tu,—

hateṣ u teṣ u malles u śṛ gālī m āgatāḥ pare |
paśyato hāsayā masuḥ kṛ ṣ ṇa-rā ma-pradhā nakān ||42|| (anuṣ ṭ ubh)

jetumprasthāpitāḥ prak tridivam api mayā tvatka-senā dhinā thās
tadvat prasthāpya nā gamnṛ pa tava racitās tat-kṛ te cā dya mallāḥ |
evamṁtad-vartma-saukhyamṁtava viracayatā nandataḥ svī ya-mitraitḥ
krī dā kāryeti kaṁsamṁsadasi kila diśanṁs tatra cikrī ḍa kṛ ṣ ṇaḥ ||43|| (sragdharā)

bhrātror vikrī ḍitor mitraitḥ madhye madhye parājayaḥ |
tān hatvā paśya kaṁsasya svāntamṁsaṁkrāntavān muhuḥ ||44|| (anuṣ ṭ ubh)

[49] tad evamṁmaitreyikayā citrī yamāṇau dhanyena cā tur-varṇyena nirvaṇyamā nau
samā na-mā nau sa-vayasaḥ saṁmā nayamā nau rā ma-rā mā nuja-nā mā nau dyāv-āpṛ thivy-
anavadya-vā dya-vidyā m anuvidya-pramodād vidyotamā nau divya-nṛ tya-pratimallatayā
labdha-malla-tā lamā nau tat-parvaṇaḥ sarvataḥ samā hṛ ta-vimā nau sumanobhiḥ
sumanobhiḥ kṛ tamā nau ghaṭ ikā m ekā m akhilān ekā yanān nirmamatuh |

[50] tad asahamā naḥ sahamā naḥ kaṁsas tu draviṇa-balayor eka-paryā yatayevā bhedam
ālaksya gopa-draviṇa-haraṇā di-lakṣ aṇa-vaksyamā ṇa-nija-vacaḥ-pracāraṇa-lakṣ yataḥ
savya-hastasya dvi-tra-vā ram astatayā sva-vā ditramṁniṣ iṣ edha |

[51] tatra ca niṣ iddhe siddheśvara-vā ditre tu śuddhatayā siddhe tadī ddhe hitatayā
sahitamṁsakhi-varga-sahitatayā ca valgu yad avalgad yac ca vraja-devamṁvasudevam

ugrasenam apy uddiśya tasya tat tad ugramvacanam aśṛ not tad dvayam api svacchidra-bādhāya lakṣyamvidhāya sahasā sahasānanatayā paryak plavamānaḥ svairī kaniśa-vairī | tasmād akasmāt kaniśa-maṅgopary eva paryaikṣata |

[52] yatra kaniśena saha tena suduḥsahamśrī -harer vighraha-teja eva vighraha-karam āsīt | atha samupāgata-dhvanīsaḥ kaniśaś ca svamparājayamānāt tasmāt parājayamānamanā dhairyamhitvā khaḍga-carmaṇī gr̥hī tvā yad vicacāra, tenāpi durdharṣaḥ saharṣa-gatiḥ sa eṣa vraja-kula-gatis tat-keśa-grāhitā-nirvāhitāmkatham avāpa, tat khalv asāv api boddhumśaśāda-vaśatāpannaḥ śaśavan na śaśāka |

[53] lokas tu tad idamślokeyāmāsa,—

śyenāḥ kapotam iva pañcamukhaḥ karī ndram
vajro girimvikira-rāṭ kaṭ ukād raveyam |
kaniśamniḡṛhya sahasā vaśayan sa eṣa
krī dāmkaroti paritaḥ pṛthum aṅgam aṅgam ||45|| (vasanta-tilaka)

[54] tad evamloke kṛta-śloke hariṇā gr̥hī ta-keśaḥ sa bhojeśaḥ prāṇānām ardhmam pūrvammumoca, nijāghrātatayā maṅgād avāṅganī tv ardhmam iti harir api tac chī ghratāmboddhumyoddhu-manastā-vaśān na śaśāka |

kaniśasya keśā hariṇā vikṣṭāḥ
prāṇāś ca tan muṣṭi-gatā babhūvuḥ |
citraṁna cedamsmara tasya bālye
tat pūtanā-stanya-vikarṣaṇamca ||46|| (indravajrā)

patat-khaḍga-carmā galad-ratna-varmā
bhramat-sarva-keśaḥ skhalan-mūrdha-veśaḥ |
sa maṅgād adhastāj janānāmpurastād
anenādhirūḍhaḥ papātātimūḍhaḥ ||47|| (bhujariga-prayātā)

prāḡ āsīt stabdha-pakṣmā bhayam anu sa yathā tadvad eva pramītaḥ
kaniśo'yamtena mṛtyumgata iti nikhilair bhīrubhir nābhyabhāṣīt |
śrī-kṛṣṇas tat-pratītamśapadi viracayan hastivat simha-varyaḥ
sāvajīramtamvisarjīramśadasi tata itaḥ kṣmāmcā karṣaṇī cakarṣa ||48|| (sragdharā)

tato jaya-jaya-dhvani-prasita-vādya-kolāhala-
prasūna-ghana-vṛṣṭi-yuk-stuti-divas pṛthivy-āspadaiḥ |
kṛta-pramada-varadhanāḥ śapadi kaniśa-cid-vardhanaś
ciraṁnija-ganārcitaḥ sthagita-buddhir āsīt asau ||49|| (pṛthivī)

kaniśa-dhvanīśana-śaśana-prathana-bhṛd gīrvāṇa-gīr-bāndhava-

dyovādyottama-gandha-sandha-kusumāsārārcir-abhyarcitaḥ |
bhūmi-sthāpy atibhūmita-gatam aho bhūmā tadā bhūyasā-
nanda-syanda-bhareṇa bhāvitatayā hārī harir bhāvyatām ||50|| (śārdūla)

tataś ca,

yadā kaikādayo bhrātur nirveśāyātra sanyayuh |
sāhāyyāya tadā rāmaḥ parigheṇārdati sma tān ||51|| (anuṣṭubh)

[55] atha hari-varīśādi-miśrī bhūta-śrī -bhāgavata-mata-prabhūtatayā kathāṁprathayiṣ yāmaḥ |
[56] yathā— tad evaṁśrī mān govindaḥ svayaṁnanditvā śrī man-nandarājena sākaṁ
vindamānamśrī mad-ānakadundubhimvanditvā tammocayitvā sarvān api rocayitvā śrī -
devakī m apy anusandhāya tathā sandhāya gr hāya bṛ han-mahilābhiḥ saha samvidhāya yathā-
sandham anyān api labdha-sambandhān dhṛ tānandān vidhāya kaṁsena kṛ ta-bandhanasya
hṛ ta-dhanasya taj-janakasya mocanārtham api janān abhidhāya matarājaja-vrajenāpi kraṣṭ um
suṣṭ hu-duṣ karamkaṁsa-kalevaram ī ṣ at-karatayā vāma-kareṇa kaca-nikare vikṛ ṣ ya tad-
vartma-parikhāṁpari pariḥṣ yal loka-sārthāvṛ ta-pitṛ -dvayānuganṭṛ katayā viśrānti-tī rtham
anu viśrāntim avāpa |

[57] tad anu saikarṣ aṇādayaś ca kaika-mukhān saikarṣ antaḥ sarveṣ āmharṣ amvarṣ antaḥ
kṛ ta-karṣ a-prāṇānām amitṛāṇāṁparṣ adamcakruḥ |

[58] paraspara-pradhane nidhanaṁgatān bhuvar-lokā t patitān kravādān lokān iva yān
sabhyāḥ paśyanti sma | tad evaṁsthite sādḥūnāṁmanasi ca susthite |

śrī man-nanda-mahāśayā drutataraṁprasthāpayan yaṁnaram
goṣṭ hamkaṁsa-vināśa-śaṁsana-kṛ te prāgād ayamtad yadā |
tasmāt tarhi na kevalāḥ sukhamayā vādya-svanās tāṁpurī m
āptāḥ kintu janāś ca kecid iha ye tad yaugapadyaṁyayuh ||52|| (śārdūla)

[59] tataś ca mṛ ta-priyatayānanusamhita-samhanana-kriyatām āpannāḥ kaṁsādi-striyas
tatrāgatya gaty-antara-rahitaḥ sva-sva-paty-aṅgam āśliṣ ya dviṣ yamaṇa-nija-prāṇā rodanaṁ
kurvāṇā rodanaṁvijahus tathā tan mātarāś ca kātaratām avāpuḥ | tatra ca—

cihnāni dayita-ghnāni nihnuvānāḥ purābhavan |
kaṁsa-striyaḥ śugārtyā tad vyaktyā mārjan hriyamhareḥ ||53|| (anuṣṭubh)

tathāpi—

rodanaṁsapadi rodanaṁtathā
tan niśāmya ca niśāmya cājitaḥ |
svaṁsa-tāpam avamatya satya-kṛ t
tāḥ sa-sāntvam abhito'py asāntvayat ||54|| (rathoddhatā)

sāntvayann apy amūḥ kṛ ṣ ṇo na vipade sva-sāntvanam |

iti tatra niyuḡyānyān ninyus tamḡadavaḡ puram ||55|| (anuṡ ṡ ubh)

[60] yatra ca puryantar-upaplavanḡvyājam ācaritavantah | yadā cākrūramḡsva-grḡ hāya
ninī ṡ antamḡniṡ idhyan nī ti-vidhy-agranḡr nijāvaraja-grḡ ham eva vraja-rājah sāgrajamḡtam
nināya, upaveṡayāmāsa ca; yathā—

madhye krṡ ṡ namrā mam apy atra krṡ tvā
pārśva-dvandve śauri-nandāvabhūtām |
agre vyagrā yādava-prāgrya-lokās
te saḡgataḡsuṡ ṡ hu sammardam āpuḡ ||56|| (anuṡ ṡ ubh)

dvayamḡtan-melanāyāsī d aṡeṡ āḡnāmtad-agrataḡ |
jyāyasāmḡgopa-bhū-bhartā ḡāndineyaḡ kanī yasām ||57|| (anuṡ ṡ ubh)

[61] atha tamḡkanḡsa-dārādi-rodanamḡsantānataḡ santaptam eva santamḡsrī mantam
putrāparādha-rāhu-kalita-mukha-vidhu-śrī-rāhukaḡ saḡgatyā gaty-antara-rahitaḡ sva-
hita-sahitaḡ kanaka-daḡḡda-lakṡ ita-kṡ itipa-maḡḡdana-maḡḡdalām agrato nidhāya
mūrdhānam avāḡramvidhāya tasthau |

[62] tamḡpunar avadhāya śrī man-nanda-sahitānakadundubhir uttasthau | utthitayoṡ ca tayo
rāma-rāmānuḡjāv api tāḡḡ g-avasthau babhūvatur anubabhūvatuṡ ca so'yam iti | anubhūya ca
vidūya bhūya-sādareḡa sambhūya dareḡa dhūyamānam amūm ugrasena-nāmānampraḡāma-
puraḡsaratayā purata eva niveṡanayā puras cakratuḡ |

[63] sa tu suta-sutatāparādha-sambādha-saḡkocataḡ śocann idam avocata,—

yadyapi mantu-vidhātuḡ
svajanaḡ sujane'bhidhātum arhen na |
tarhy apy ananya-gatitā
balavaty etaḡpralāpayati ||58|| (āryā)

[64] śrī -krṡ ṡ ḡa uvāca,— kāmam ādiṡyatām |

[65] ugrasena uvāca,—

sa evādhapatir bhūmyāmyas tāmasa-vināśanaḡ |
vidhvasta-śārvarād bhānor anyah kaḡ syād aharpatih ? ||59|| (anuṡ ṡ ubh)

vṡ ddho yaḡ sa tu vṡ ddhānām eva vartmānuvartatām |
akula-kāla-javagaḡ kaḡ kuryāt pratikūlatām ? ||60|| (anuṡ ṡ ubh)

[66] tasmād idamchatrādikaḡmsvena satrā kriyatām iti |

[67] śrī -kṛ ṣ ṇa uvā ca,— rājanis tava tanūjasya mad-vihita-vināśanatā sarvair eva niśāmitā |
katham iva tām anyathayāni ? kintu mama tan nāśanatāyām upalakṣ aṇatā paramlakṣ yate;
yasmād bhavad-vidha-viṣ ayakā parādha-maya-kāla eva tatra paramkāraṇam | mayā tu labdha-
buddhi-balatayā sva-vaśāyām api daśāyām jñā tam api tad vairam avajñā tam | bālya-daśāyām
tat kila na jñā tam eva, tathāpi tena pūtanādi-yūthamkramaśaḥ prasthāpitam, tāḍṛ śa-kālenaiva
ca saristhāpitam | tathā hi—

stanyān māntudatī bakī khala-marut karṣ aṇiś chalāt sarīharan
vatsākhyo nigiran bako mayaja-nirvicchedayan mitrakaiḥ |
bhuñjānaḥ sa-gaṇamphaṇī hṛ ta-balamkurvan pralambaḥ sa ca
ghnantu kṣ mā-turago gilān svayam anaśyad dūṣ aṇamkim mama? ||61|| (śārdūla)

yo'yaṁvā tanayas tava svayam asāv akrūrakampreṣ ayan
mām ānāyā nighātayan kuvalayāpī ḍena mallaiḥ punaḥ |
yuṣ mat-kutsana-bhartsana-śravaṇa-jān mantor mayā bhī ruṇā
prāyaścitta-kṛ tā dhṛ taḥ kaca-taḥ e tasmād akasmān mṛ taḥ ||62|| (śārdūla)

[68] tasmāt tasya sa-jā tī ya-vijā tī ya-bālaḥ gilasya mā tulā her māraṇam api tad-udyama-kāraṇam
eva jātam, na tu mad-ī hāspadī -kṛ tam | tathā ca sati katham iva rājyamprājyatayā mahyam
rocatām?

[69] sa eṣ a cāvyabhicāri-saikalpasya mama saikalpaḥ pratikalpamsatya-vacasām api jalpa-
viṣ ayī -bhaviṣ yati | yathā—

ahaṁsa eva go-madhye gopaiḥ saha vanecaraḥ |
prī timān vicariṣ yāmi kāmacārī yathā gajaḥ ||63||
etāvac chataśopy evamsatyenaiva bravī mi te |
na me kāryamṇṇ patvena vijñā pyamkriyatām idam |
bhavān mānyostu rājā me yadūnām agrajaḥ prabhūḥ ||64|| [HV 78.35-37] iti |

[70] tad evam asya sarve'pi suśī latām anuśī layantas tad etan mukha-mādhurya-puryamāṇa-
salila-kalila-vilocanāḥ kṣ aṇa-katipayamtad-avastham eva tasthuḥ | śrī mad-ānakadundubhy-
ādayaḥ katipaye bibhyati sma | śrī man-nandādayas tu nandanti smeti sthite tamsvataḥ
parataś ca bhī tam ālocayan punaḥ śrī -kṛ ṣ ṇaḥ prāha sma,— virā ṭ -kulam idamsamprati virā ḍ-
jā tam | tato yadi bhavān patitām imām urvī m urvī -patitām urī kurvī ta, tadā dina-katipayam
vayam api sāhāyakam āhariṣ yāmaḥ | na cet sadya eva gokulamprapadya tad-anavadya-
sukham abhimukham ānayaṣ yāmaḥ iti |

[71] tad evamkeśavasyābhiniveśataḥ sarveṣ ām apy anyathā kleṣ atas tambhojeśamtūṣ ṇī kām
eva puṣ ṇantamśrī -gokula-prema-tṛ ṣ ṇaḥ so'yaṁśrī -kṛ ṣ ṇaḥ svayam eva sa-nirbandham
mukū ṭ a-bandha-bandhuramkaroti sma |

[72] tamprati sarveṇa samam agarveṇa mūrdhānam ānamya svayam asāv āvedayāmāsa,—

rājanis tasya vī ra-gatim̐gatasya satkāra-kāraṇambhavat-puraḥ-sarāḥ sarve'pi vayam
anusrāmaḥ | śrī mat-pitarau tu labdha-śrama-visarau nija-nijāvāsam evāsī datām iti |
śrī dāmādī n prati ca jagāda— āvāntāvat krūra-karmaṇi pratiruddhāv iti bhavanta eva
śrī mat-pitr̐ -caraṇānugatim anubhavantaḥ śakaḥ āvaroha evamrā trimkṣ ipantu | iti |

[73] tatas tathā vidhāya punar viśrāntimsannidhāya taraṇibhis taraṇi-duhitur uttara-tī re
mṛ ta-kāyān nidhāya teṣ ām̐preta-kāryaṁsarividhāya śrī mad-ānakadundubhi-bhavanam
eva saha-rāmaḥ samājagāma |

[74] āgamyā ca sarveṣ ām agamyam̐tad-avarodham avarundhānaḥ sāvadhānam amū mātara-
pitarau namaś cakāra | kintu sva-prabhāvānubhavāḥ labdha-pitr̐ -bhāvābhibhavāv ata
evāsambhavantau tatra-bhavantau tāv anubhūya dūyamāna iva tathā niveśayāmāsa |
yathāsmad vraja-rāja-dvandvavad eva nirdvandva-sadayatāmaya-hṛ dayatayā tambala-
valitam̐tāv āliṅgantāv aliṅgavad bahu-samayam āsāte sma | yataḥ,

rasayati na hi yāvan mādthurī m asya tāvan
nayatī manasi bhaktas tī vra-bhāvam̐prabhāvam |
sa katham itarathā vā śrī -śukaḥ śaśvad etat
sphuṭ a-madhurima-bhājaiśrī -vrajaṁsuḥ ṭ hu nauti ||65|| (mālinī)

[75] atha śrī mad-ānakadundubhinā samambahir āgatya svayam evānusmṛ tyā bhṛ tyā-
vatsalah śrī -vatsa-lakṣ mā didṛ kṣ ayā nirmimiṣ a-pakṣ māḥ sarva-śarmada-yaśāḥ saṅkoca-
vaśāt pūrvam̐dūrata eva labdha-nijālocana-pūram uddhava-māyād anuḡṛ hī ta-jana-dvārā
sānugraham̐ḡṛ hād ājuhāva | tataś ca—

anyo'nyam̐milati sma yarhy abhinavam̐tarhi svayam̐nāvidat
ko'ham̐kutra kadā ka eta iti sa preyān sa ca śrī -prabhuḥ |
kiṁcādūra-gatāś ca tan na vividur yat tatra siddhāntitām
ko gacchen nija-tattvam̐ etad anayoḥ premā param̐vetti hi? ||66|| (śārdūla)

[76] atha rāmeṇa samam̐rā mānujaḥ sa-vyājam ānakadundubheḥ kiṁcid antaritam aṁcann
amuṁca na muṁcan nāsī t | aṁcivā ca śī talita-viraha-maya-sva-hṛ daya-vāpyākārayā nija-bāṣ pa-
dhārayā muhur api tan mukha-nirī kṣ aṇa-pūrvaka-tad-āliṅgana-parvaṇi tam
antarāḡatayā bhiṣ iṁcann ivālokyata |

[77] atha saha-rāmoddhavaḥ śrī -śūrodbhavam̐ anujāpya bhoja-rāja-ḡṛ ham̐prāpya kaṁsa-
patnī nāmbāṣ pam̐nirvāpya rāja-sabhāyām ugrasenaṁsaha-yādava-senam ānāyya tavaiva
rājyam̐nyāyyam̐ iti pratyāyya sinhāsanaṁsvī kārya punaḥ śrī -śūra-janikāyyam̐ āgatavān |

brahmāṇḍa-kotī śvaratāti-tucchā
yasyekṣ yate viṣ ṇūpadeśitā ca |
sā tasya goloka-mahendra-sūnoḥ
kāmyā katham̐kaṁsaka-rājya-lakṣ mī ḥ? ||67|| (indravajrā)

[78] atha samuddhava-lasad-uddhava-sahitā bhyāṁtā bhyāṁsaha mahā-ratha-mūhyamāna-

manoratham āruhya sa punar ānakadundubhir vraja-mahī -patimprati milanāya viśaṅkaṭ am
tadī ya-śakaṭ a-vrajam ājagāma | āgamyā ca gāḍhāliṅganatayā saṅgamyā ramya-svajana-
sarivalitena tena tena saha parasparamlabdha-dhvanīsa-kaṅsa-kṛ ta-caropadrava-vārtām
vartayāmāsa | vartayitvā ca punaḥ prārthayāmāsa,— yāvat sthitis tāvad asmad-gṛ ha eva sva-
gṛ ha iva sarvaiḥ saha bhoktavyam iti |

[79] tataś ca pratidinam evamnirvartamāne mahā-parvaṇi sa-rāmaḥ śrī -rāmānujaḥ palāyita-
yādava-caya-samācayana-maya-nava-rājya-prājya-sthāpana-karma-samaye rāja-sabhāyāmsrī -
vasudevasya sabhāyāmvā virājate sma | antarāntarā ca śakaṭ āvaroham āsādya śrī dāmādyā-
nija-mitraiḥ saha vicitraṅkrī ḍati sma iti |

[80] atha dina-kathāmsamāpayataḥ snigdhaṅkaṭ hasya vacanamūyathā,—

kaṅsamnihataṅvān yaḥ prak so'yamkroḍa-gatas tava |
dvī pāt pratyāgatamvittam ivaitampaśya gopate ||68|| (anuṣ ṭ ubh)

[81] atha tatra gatāyāmkathāyāmsamāpta-prathāyāmparamānandinaḥ śrī mad-vraja-
vandinas tad idamptaḥ hanti sma,—

jaya kṛ ta-mathurā-praveśa-bhāvuka | māthura-janatā-subhagam bhāvuka ||
nānā-vilasita-nandita-nāgara | nagara-vadhū-jana-mohana-nāgara |
sa-vrajaka-kaṅsaka-vasanā-dāyaka | kṛ ta-ruci-vāyini nija-ruci-dāyaka ||
bhakta-gaṇe dhṛ ta-karuṇā-pūraka | mālakāra-manoratha-pūraka ||
tanu-tata-kubjā-candana-citraka | kubjā-vakrīma-hṛ ti-kṛ ta-citraka ||
kaṅsa-makha-sthita-dhanur-anuyojaka | nagara-janānāmsukha-śata-yojaka ||
kaṅsa-dhanur makha-dhanur anubhaṅgāda | tad-asahanoddhata-yoddhṛ ṣ u bhaṅgāda ||
hastipam anu nija-vartma-sa-mardaka | tasmin dhṛ ta-ruṣ i hasti-vimardaka ||
bhrātrā saha kari-danta-vibhūṣ aṇa | raṅgampraviśan bhoja-vibhūṣ aṇa ||
gaja-raktādibhir aṅgamparicita | bahu-vidha-bhāvair vividhamparicita ||
jagati samantād apratimallaka | kaṅsāgre hata-tat-prati-mallaka ||
sadasī samaste nāsti samohana | malla-naṭ ana-kṛ ta-viśva-vimohana ||
kaṅsaja-guru-nindana-kampākula | dr ṣ ṭ i-vikī ṇa-dyuti-śampākula ||
pluti-lī lā-kṛ ta-maṅca-kṣ obhaka | krī dā-vikrama-kaṅsa-kṣ obhaka ||
sahasā maṅcāt kaṅsa-nipātaka | tena dhvasta-tri-jagat-pātaka ||
akhila-janānāmduḥkha-vimokṣ ada | kaṅsasyāpi ca sahasā mokṣ ada ||
mocita-vasudevādika-bandhaka | sādhu-sukhamprati dhṛ ta-nirbandhaka ||
viśrāntimprati kaṅsākarṣ aka | vyaṅgita-nija-bala-balayotkarṣ aka ||
kaṅsa-pitari-jita-rājya-nidhāyaka | nija-yaśasākhila-śarma-vidhāyaka |
vrajataḥ poṣ yākhila-nistāraka | punar api ca vraja-sukha-vistāraka ||
jaya jaya jaya jaya jaya jaya jaya jaya | jaya jaya jaya jaya jaya jaya jaya jaya || vī ra ||69||

[82] tad evamkathakayoḥ kathayā vandināmvandana-prathayā ca labdhāvadhāna-poṣ āḥ
śrī -kṛ ṣ ṇa-lābha-santata-santoṣ āḥ sarve yathāsvamtad-ānukūlya-sukham arjayāmāsuḥ |

[83] atha labdha-prathāyāmrātri-kathāyāmsrī -rādhā-mādhavayor agrataḥ snigdhaṅkaṭ ha

uvāca,— tad etat pramada-vṛtite sthite pratilavam api gokulamprasthite ca tat-pradeśataḥ
sandeśaḥ śrī mat-keśava-sadeśam āgataḥ, tatrānyeṣāṃprātaḥ-prastotavyaḥ | samprati tu
kaniṣa-pitari rājyārpaṇasya śravaṇataḥ kiñcid avāñcita-bhayamaya-cira-viraha-klamānām
vraja-ramānām ati-nibhṛta-svasti-mukha-sambhṛtaḥ so'yam ākarṇyatām,—

virahas tava gopālī r
dayita mitho yāḥ sa-patnī ś ca |
rañjayati sma samastāḥ
prañāt katham ahaha tā virañjayati? ||70|| (udgī ti)

vipināmsadanāmyāsām
sadanāmvipināmbabhūva gopī nām |
tāsāmtvad-viyujāmkim
mṛti-jīvanayor viparyayo na syāt? ||71|| (gī ti)

yāsāmcandana-candra-
prabhṛti ca vastu-pratāpanāmbhavati |
hari-rahitānāmtāsām
vahniḥ kimbata na śītatām ayitā? ||72|| (gī ti)

viśleṣas tava bhadraḥ
kleśāmsa hared bhavann eva |
āśāseyamdhṛṣṭā
tvat-sṛṣṭā tatra vighnam ātanute ||73|| (udgī ti)

bhavatā maryādārtham
yaḥ khalu paryāpitaḥ kālaḥ |
kālaḥ sa bhavann agha-hara
lavaśaḥ kalpāya kalpate'smākam ||74|| (udgī ti) iti |

[84] atra cedamśrī-rādhā-sakhīnāmtad anupadyamānāmpadyam,—

agha-hara viraha-vraṇatā
na hi naḥ kṛcchrāya tādṛśe śrayati |
rādhā-lavaṇim agalanam
yadi valanamtatra nāpi kurvīta ||75|| (gī ti)

[85] tatra kāraṇam anyad anyad astu, tad idamtu mahad eva duḥsaham,—

ānī tamghṛta-pāyasānnam anayā kṛṣṇāya kiñcit tvayā
labdhavyamśuka tan-mayā ca madhuraṃnāmnā rutamṭanyatām |
itthamprātar anūdyā nityam api tāmrādhāmmuhuh śārikā
vṛndāraṇya-nivāsini madhupura-kṣmā-nātha totudyate ||76|| (śārdūla)

evāmpriya-sakhī-lekhamvācakasya bakī-ripoḥ |

lumpat-kalpas tadā bāṣ paḥ sthairyā-kalpam acī kḷ pat ||77|| (anuṣ ṭ ubh)

[86] tad etat kathārambha eva tāsā mśvāsānāmbahir niṣ kramaṇam iva vī kṣ ya snigdhaṇṭ haḥ
sotkaṇṭ hamsamāpayann āha sma,—

rādhe yo'yamdayitas
tvayi dayitaḥ katham anārdratām ayitā?
tava tanu-latikām asraiḥ
siṅgati paśyāmbuda-śyāmaḥ ||78|| (āryā)

[87] tad evammadhuropasānīhāreṇa vyāhāreṇa sarvam ānandayan tāv amanda-premānanda-
mandiratayā vandināv amū tena saha yathā-svam āvāsānvindataḥ sma, śrī -rādhā-govindau ca
kandarpa-mandiram iti |

iti śrī -śrī mad-uttara-gopāla-campūm anu
kāṣa-vidhvanīśanamāma
paṭcamānpūraṇam
||5||